

मिति: २०२०/१२/०१

ज्ञापन पत्र

श्रीमान सचिवज्यू,
वन तथा वातावरण मन्त्रालय,
सिंहदरबार, काठमाण्डौ।

महाशय,

नेपालको संविधानको धारा ३० ले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने हकको मुनिश्चितता गरेको छ। संविधान तथा कानून प्रदत्त हक उपभोग गर्न पाउने हरेक नागरिकको नैसर्गिक अधिकार हो। सरकार संविधान र कानून कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार निकाय हो। वातावरण संरक्षण ऐन (२०७६) र नियमावली, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा वातावरणीय स्वास्थ्य जोखिम न्युनिकरणको लागि तयार गरिएका कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको भूमिका आवश्यक हुन्छ।

यतिवेला काठमाडौं उपत्यकालगायत नेपालका शहरी तथा कतिपय ग्रामीण क्षेत्र समेत वायु प्रदुषणको न्युतम मापदण्ड भन्दा कयौं गुणा बढी प्रदुषित भई मानव स्वास्थ्य लगायत शिक्षा, अर्थ, सम्पदा आदिमा गम्भिर असर पारेको छ। स्वास्थ्य जोखिमका कारण अस्पतालमा विरामीको संख्या बढेको छ। रुघा-खोकी, दम, आँखा पोल्ने, श्वास-प्रश्वासमा समस्या बढ्दै गएको छ।

वायु प्रदुषण वातावरणीय स्वास्थ्य जोखिमको प्रमुख कारण बनेको छ। नेपालभरी वर्षेनी ४२ हजार १ सय जनाको र काठमाण्डौ उपत्यकामा मात्र ५ हजार ८० जनाको मृत्युको कारण वायु प्रदुषण भएको तथ्य सार्वजनिक भइरहेको छ। वायु प्रदुषणकै कारण नेपालीको सरदर आयु ४ वर्षले घटने जस्ता कहानी लाग्दो अध्ययन प्रतिवेदनहरू सार्वजनिक भएका छन्। वायु प्रदुषण एक Silent Killer भएको कुरा विश्व स्वास्थ्य संगठन जस्ता संस्थाले भनीरहदा नेपालमा सरकारी स्तरबाट जुन तरीकाबाट काम हुनु पर्थ्यो त्यो नदेखिएकोले वायु प्रदुषणमा काम गर्ने विभिन्न नागरिक तथा नागरिक संघ-संस्थाको तर्फबाट तत्काल निम्न कार्य गर्न यो ज्ञापन पत्र पेश गरिएको छ।

नागरिक संघ-संस्थाको तर्फबाट माग गरिएका विषयहरू:

१. काठमाण्डौ उपत्यकाको वायु गुणस्तर व्यवस्थापन कार्ययोजना लागु भएको चार वर्ष वितिसकेको छ। यद्यपि कार्ययोजनामा उल्लेखित विषय कार्यान्वयन भएको अवस्था देखिदैन। त्यसैले, हालसम्म भएको प्रगतिको समीक्षा गरी तत्काल समीक्षा प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्न माग गर्दछौं।

२. उक्त कार्ययोजना लागु भएको चार वर्ष वितिसकेको र कतिपय सरोकारवालाले कार्ययोजना छ भन्ने समेत जानकारी नपाएको अवस्था देखिएकोले उक्त कार्ययोजना समय सापेक्ष संशोधन गरी वायु प्रदुषणको नियन्त्रण र व्यवस्थापनको लागि राष्ट्रिय कार्ययोजना निर्माण गर्न सहभागिता र समावेशीय कार्यदल निर्माण गरी नयाँ राष्ट्रिय कार्ययोजना निर्माणको शालनी गर्न माग गर्दछौं।

३. नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रीज्यू र सचिवज्यूको अध्यक्षतामा दुइवटा समिती गठन हुने सम्बन्धि प्रावधान उक्त कार्ययोजनामा उल्लेख भएपनि हालसम्म सो समितीको बैठक बसेको र ठोस निर्णय गरेको वा जवाफदेहीता निर्वाह गरेको जानकारी नभएकोले तत्काल उक्त समितीहरूको बैठक बसी तोकिएको जिम्मेवारी बहन गर्न माग गर्दछौं।

४. वायु प्रदुषणका कारण खास गरी गरीव तथा विपन्न र पछाडी पारीएका व्यक्ति, वर्ग र समुदायको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारहरू हनन् भएका छन्। शहरमा यातायातका साधनबाट उत्सर्जित प्रदुषणले पैदलयात्री तथा केटाकेटी प्रभावित भएका छन्। वन डटेलो तथा खुल्ला जलाउने कार्यले स्वास्थ्य जोखिम बढेको छ। यस्ता विषयमा स्थानीय संघ-संस्था समेतको सहकार्यमा प्रदुषण न्युनिकरणमा ठोस कदम उठाउन माग गर्दछौं।

५. काठमाण्डौ उपत्यका वायु गुणस्तर व्यवस्थापन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन गर्न तोकिएको निकाय वातावरण विभागलाई प्रभावकारी बनाउन पहल गरियोस्। वातावरण विभागले कार्ययोजना कार्यान्वयनमा तदारुकता देखाउन नसकेको गुनासोहरू सुनिएको छ। स्वच्छ हा वा प्रवर्धनमा कार्य गर्ने नागरिक समाजका संघ-संस्था, मिडिया, निजी क्षेत्रको प्रभावकारी संयन्त्र बनाई प्रदुषण रोकथाम र न्युनिकरणमा विभागलाई जन-उत्तरदायी

वनाउन माग गर्दछौं ।

६. यो वर्ष गर्मी बढ्ने र वन जंगलमा डढेलो लाग्ने सम्भावना बढेको छ । त्यसैले वन डढेलोबाट हुने प्रदुपण, वन विनाश र जैविक विविधतामा आउन सक्ने ह्रास न्युनिकरणमा संयुक्त प्रयासको अवाश्यकता छ । यस कार्यमा मन्त्रालय तथा विभागले वन डढेलो नियन्त्रणमा विभिन्न संघ-संस्थाको संयुक्त प्रयासको थाक्नी गर्न माग गर्दछौं ।

७. वायु प्रदुपण सम्बन्धि तथ्यांक समयमै पाउनु नागरिक अधिकार हो । यद्यपि नियमित र विश्वमनिय तथ्यांक उपलब्ध सहज ढंगले हुन सकेको छैन । त्यसैले नियमित तथ्यांक, सूचना र सरकारी तथ्यांक सहज ढंगले पाउने वातावरण शृजना गर्न माग गर्दछौं ।

८. वायु प्रदुपण गर्ने कतिपय उद्योग तथा कलकारखानाको नियमित निगरानी र अनुगमन गर्न माग गर्दछौं । यद्यपि हालसम्मका अनुगमनहरू प्रभावकारी नभएको भन्ने टिप्पणीहरू मुनिन आएकोले वैज्ञानिक ढंगको अनुगमन पद्धती शुरुगरी महभागितामूलक अनुगमन, निगरानी र प्रातिवेदन प्रकृया अगाडी बढाउन माग गर्दछौं ।

९. वायु प्रदुपणको विषय बहु आयामिक विषय भएकोले यस विषयमा व्यापक जनचेतना, मानव संशोधन विकास, प्रविधि हस्तान्तरण र विकास एवं लगानी अभिवृद्धी आवश्यक भएकोले यस्ता सवालमा मन्त्रालयले आवश्यक वातावरण तयार गर्न माग गर्दछौं ।

Bufo

बर्षा पराजुली

क्लीन एअर नेटवर्क नेपाल

(Clean Air Network Nepal)

१. जंगा खवाली किर्तिपुर *[Signature]*
२. दिक्षा बराल बुढानिलकण्ठ *[Signature]*
३. आकृति डोटेल ललितपुर *[Signature]*
४. सुरज थापा शंखरापुर *[Signature]*
५. निरु महर्जन काठमाडौं *[Signature]*
६. रविता कार्की भक्तपुर *[Signature]*
७. विमला महर्जन (अण्डारी) चन्द्रागिरि *[Signature]*
८. माधव प्रसाद घिमिरे ललितपुर *[Signature]*
९. स्रोतम श्रेष्ठ काठमाडौं *[Signature]*
१०. सिर्जना शाक्य काठमाडौं *[Signature]*
११. कैलाश विक्रम शाही काठमाडौं *[Signature]*